

Pe de altă parte, Oliver Jens Schmitt trasează just istoria moștenirii legionare în național-ceaușismul comunist. Nicolae Ceaușescu prezida un regim de stânga care folosea simbolic mijloace legitimize de inspirație legionară. Pe măsură ce regimul său personal se apropia de final, Nicolae Ceaușescu susținea un naționalism etnic românesc fascistoid și o viziune organicistă a vieții politice în România de sorginte legionară. Legionarii în etate, care au trecut prin temnițele staliniste ale anilor 1950, îl simpatizau pe Nicolae Ceaușescu, în care, exceptând ateismul oficial al regimului, identificau un lider solidar cu învățăturile lor politice. În definitiv, lozinca „totul pentru Țară” se poate aplica cu ușurință și regimului de industrializare forțată național-ceaușistă. Volumul *Corneliu Zelea Codreanu. Ascensiunea și căderea „Căpitanului”* este, fără îndoială, una dintre cele mai serioase și credibile cărți de istorie modernă scrise despre spațiul românesc.

Dan-Alexandru Chiță

ARTHUR DROULÉZ C.M., *Histoire de la mission lazarisite de Macédoine (1839–1939)*, Istanbul, Les Éditions Isis, 2018, 268 p.

Acest volum este scris de autor în 1943, dar alte lucrări dedicate de A. Drouléz Smirnei, Albaniei sau Constantinopolului pe același subiect întregesc orice aplecare științifică asupra istoriei subiectului. Volumul poate fi privit ca o sursă asupra misiunilor occidentale catolice în Levant și este o contribuție majoră în ceea ce privește relațiile interconfesionale în perioada otomană și post-otomană. Totodată, are conexiuni și cu istoria educației și a Bisericii, dar mai ales cu procesul de formare a identității populațiilor din sud-estul Europei. Lazariștii sunt un ordin religios fondat la Paris în 1625 și care își pierd din importanță în secolul al XVIII-lea, dar revin în atenția epocii moderne prin misiunile de convertire din veacul următor. Ei renasc din propria cenușă în zona balcanică și se stabilesc la Kavala, Bitolja, Gevgeli, Salonic, Monastir și în alte localități.

Misiunea lazarisă din Macedonia apare ca o reacție la faptul că în 1839 sultanul Abdul Medjid a declarat egalitatea pentru toți supușii săi, inclusiv cu referire la cultul și religia practică. Ea urmărește „regenerarea popoarelor din Orient” (p. 32), se impune treptat și este folosită împotriva influenței rusești. Astfel, lazariștii nu apar în calitate de propagatori ai catolicismului ca reacție la Islam, ci ca o reacție la prezența tot mai mare a ortodocșilor greci și ruși. Se insinuează pe fondul unor discuții aprinse pentru crearea unei Biserici bulgare autonome față de patriarhatul grec de la Constantinopol. Ei aproape că îi echivalează la nivel public pe slavi cu bulgarii către care își îndreaptă eforturile, fapt care atrage reacții din partea celorlalte etnii, grecii fondând un consulat la Monastir în 1859.

Pe parcursul lucrării se observă parteneriatul existent între această misiune și Fiicele Carității (*Filles de la Charite*, care vin din Franța în 1839 în Imperiul otoman), surori care pătrund în mediul rural din jurul Salonicului unde deschid școli pentru fete și spitale. Lazariștii fac același lucru pentru băieți, iar misiunea lor de convertire prin educație se propagă printre bulgari și sârbi. Textul este considerat de istoricul bulgar Raia Zaïmova ca unic pentru istoria comunității de la Zeytinlik și istoria seminarului din localitate, fondat de catolicii francezi în 1885. Aici se vede, în opinia sa, cel mai bine această întrepătrundere și colaborare între cele două misiuni venite din Franța. Copiii, după finalizarea educației primite prin intermediul misiunilor, ajung să fie angajați la ferme, în întreprinderi mici sau în aparatul administrativ al statului. Surorile obțin venituri din recolte de 2–3000 franci pe an, din închirierea unei case pe care o dețin la Salonic dar și din alocații primite, în timp ce cheltuielile pentru o fată săracă sunt de 100 franci; cu toate acestea, ele reclamă constant lipsuri financiare.

Misiunea lazarisă organizează prelegeri și seminarii pentru educarea preoților astfel încât, conform celor consemnate de Drouléz, în jurul anului 1898 erau în Macedonia între 5–6000 catolici. În timpul lui Emile Cazot, al șaselea conducător al misiunii (1897–1914), este creată și o revistă (1908), un buletin de 32 pagini scris atât în franceză cât și în bulgară (p. 183–184). Interesant pentru istoria românilor este ceea ce se întâmplă cu valahii de la Ohrida. Cartierul românesc din Ohrida avea 80 case, biserică, școală, și atât profesorii cât și preotul solicitau ca limba folosită să fie română; însă

20 de familii erau pentru trecerea la catolicism în forma unită (p. 187). În aceste condiții, consulul francez din Monastir atrăgea atenția misiunii lazariște că trebuia profitat. Astfel, diplomații străini capătă un rol semnificativ în această istorie a relațiilor interconfesionale, fiind pârghii de presiune și de influență.

Un alt aspect este cel legat de identitatea națională și instrumentalizarea directorilor de ziare în scop politic. Exemplul directorului ziarului „Macedonia”, Petko R. Slaveikov, un liberal bulgar de marcă, este semnificativ, el fiind acuzat că ar fi agent al ambasadorului rus (p. 52). Se întrevede și o luptă între revoluționarii care susțin autonomia Macedoniei, obținută chiar prin forță, și cei care pledează pentru un progres cultural pașnic; ea se duce inclusiv în aceste școli ale misionarilor. Anarhiștii sunt și ei prezenți la Salonic, unul stabilindu-se lângă casa misiunii lazariște în 1903, iar înfruntarea dintre autoritățile otomane și acesta produce pagube clădirii preoților (p. 186).

Lichidarea misiunii durează cincisprezece ani (1914–1939) și se suprapune cu desfășurarea războiului și clarificarea statutului proprietăților deținute. Cartea de față, pe alocuri cu un stil greoi, este extrem de bogată în informație și cu referiri culturale bine explicate în note. Este necesară pentru oricine ar dori să înțeleagă rolul misiunilor religioase de convertire și locul special ocupat de bulgari în acest proces din sud-estul Europei.

Nicoleta Roman

GEORGES VIGARELLO, *Istoria costumului feminin din Evul Mediu până astăzi*, București, Editura Centrului Cultural Lumina, 2019, 216 p.

Numele lui Georges Vigarello este legat de introspecțiile asupra trupului văzut din prisma sănătății, a construcției sale sociale prin raportare la canoanele și idealurile unei anumite epoci. Din acest ultim punct de vedere istoria siluetei (2012) și a obezității (2010) vin ca o prelungire a celebrei sale istorii a frumuseții (2004), toate publicate la editura Seuil. Colaborările sale cu Alain Corbin și Jean-Jacques Courtine au adus istoriografiei volume colective de referință în ce privește istoria corpului (2011), a virilității (2011) și a emoțiilor (2016–2017). Deși sociolog, el dă istoriei un loc predominant în abordare, iar volumul de față este traducerea în limba română, realizată de către Cristina Crăciun, a lucrării sale *La Robe: une histoire culturelle du Moyen Âge à aujourd'hui* (Paris, Seuil, 2017). O apariție trecută cu vederea poate tocmai pentru că editura din România ține de Primăria Bucureștiului și nu este cunoscută. Însă nu trebuie să fie așa deoarece volumul este deosebit, de o calitate grafică aparte, iar traducerea urmează îndeaproape textul original, cu adaptările de rigoare. Există câteva greșeli tipografice, dar ele nu diminuează bucuria de a avea un astfel de text-album. O avertizare pentru cititor: este vorba de un material de popularizare scris de Vigarello, însă inițiativa este una profesionist realizată și departe de obișnuința locală. În lucrarea sa, autorul francez citează și dialoghează cu istoriografia subiectului, integrează surse din cele mai variate, iar notele și bibliografia nu lipsesc. Este, deci, o carte care poate fi folosită și de specialiști, nu se adresează doar publicului larg.

Lucrarea de față se împarte în șase capitole, fiecare cu un fir cronologic ce marchează o transformare în vestimentația feminină și care punctează importanța geometriei, verticalității, constrângerilor (fizice și ideologice), artificiilor și tehnologiei, supleței trupului și individualismului uman. Pentru evul mediu două obiecte sunt esențiale, corsetul cu șiret și centura. Împreună, ele creează efectul de înălțime, dezvăluie doar atât cât trebuie din corp pentru a exista o (re)prezentare publică într-un mod cuviincios și subțiază talia, încadrând-o în canonul de frumusețe. Corsajul este acceptat de toate clasele sociale și doar materialul face diferența. Două invenții sunt relevante în trecerea la următoarea etapă: *vertugadin*-ul, creat în Spania și *basquina*. Prima este un mecanism realizat din cercuri tari, amplasat pe un material textil pentru a rotunji și lărgi rochia în partea de jos. A doua se referă la partea de sus a veșmântului, unde corsetul cu șiret are forma unei pâlnii rigide. În această formalitate a costumului de curte, Vigarello este de aceeași părere ca și Jean Delumeau: frumusețea „visează la structura matematică” (p. 26). Totuși, corsetele evoluează de la o intenție care privește sănătatea individului, la cosmetizarea aparenței. Încep cu o structură de fier pentru a corecta